

ใบรับรองปัญหาพิเศษปริญญาตรี
ภาควิชาพืชสวน
คณะเทคโนโลยีการเกษตรวิทยาเขตชุมพร

เรื่อง

ศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์
จากจังหวัดภูเก็ต
Study on Growth of Banana C.V. Leb Mue Nang Cultivar
from Phuket Province

โดย

นางสาวสุคนธ์ ชำนาญการ
นางสาวสุปราณี อินทร์ช่วย

ได้รับความเห็นชอบจาก

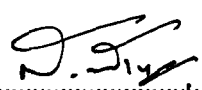

(รศ.ดร.วิทยา บัวเจริญ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่ 16 เดือน ๖ พ.ศ. 2543

ภาควิชารับรองแล้ว

(ผศ.ดร.สมชาย กล้าหาญ)

หัวหน้าภาควิชาพืชสวน

วันที่ 16 เดือน ๖ พ.ศ. 25๔3

ร/พ.
๗๙๗๘๓
๐๕๗๒

เลขที่.....
เลขทะเบียน..... 35421
วัน, เดือน, ปี 25 ๖.ย. 2543

ปัญหาพิเศษปริญญาตรี

เรื่อง

การศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์
จากจังหวัดภูเก็ต

Study on Growth of Banana c.v. Leb Mue
Nang Cultivar from Phuket Province

โดย
นางสาวสุนันท์ ชำนาญการ
นางสาวสุปราณี อินทร์ช่วย

อาจารย์ที่ปรึกษา
รศ.ดร. วิทยา บัวเจริญ

เสนอ

ภาควิชาพืชสวน คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

พุทธศักราช 2543

๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

การทำปัญหาพิเศษ เรื่อง การศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์ภูเก็ตครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษารวมทั้งได้รับการตรวจทานแก้ไขให้ถูกต้อง จาก รศ.ดร. วิทยา บัวเจริญ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้ทำให้ปัญหาพิเศษครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ คุณร่วมจิตร นกเขา ที่ได้ให้ความรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้ และให้คำแนะนำต่างๆ ในการทดลองครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาจากคุณสุมลรัตน์ จินตนาศิริรักษ์ ที่ให้การสนับสนุนให้ยืมหนังสือข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับกล้วย ทำให้การทำปัญหาพิเศษครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี

หากปัญหาพิเศษในครั้งนี้ผิดพลาดประการใด ก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างสูงว่าปัญหาพิเศษฉบับนี้คงมีประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านบ้าง ก็ขอขอบคุณดีเหล่านี้ให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุคนธ์

สุปราณี

ชำนาญการ

อินทร์ช่วย

ชื่อเรื่อง : การศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต
Study on Growth of Banana c.v. Leb Mue Nang Cultivar from
Puket Province

โดย : นางสาวสุคนธ์ ชำนาญการ
นางสาวสุปราณี อินทร์ช่วย

สาขาวิชา : เทคโนโลยีการผลิตพืช

ภาควิชา : พืชสวน

คณะ : เทคโนโลยีการเกษตร

สถาบัน : เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร. วิทยา บัวเจริญ

บทคัดย่อ

จากการศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์ จากภูเก็ต จำนวน 3 สายพันธุ์ คือ 13, 14 และ 15 โดยเปรียบเทียบการเจริญเติบโต เก็บข้อมูลในส่วนของจำนวนใบ ความสูงของต้นและขนาดรอบต้น ทำการเก็บข้อมูลเดือนละครั้ง ทำการศึกษา ณ แปลงวิจัยพืชศาสตร์ วิทยาเขตชุมพร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ระหว่างเดือนเมษายน - ตุลาคม 2542

ผลการศึกษาปรากฏว่า การเจริญเติบโตด้านลำต้นและความสูงเมื่ออายุ 7 เดือน สายพันธุ์ที่เจริญเติบโตดีที่สุดคือ สายพันธุ์ 15 มีความสูงเฉลี่ย 163.1 ซม. ขนาดรอบต้นเฉลี่ย 41.1 ซม. รองลงมาคือ สายพันธุ์ 13 มีความสูงเฉลี่ย 155.4 ซม. ขนาดรอบต้นเฉลี่ย 29.7 ซม. และสายพันธุ์ที่เจริญเติบโตน้อยที่สุดคือ สายพันธุ์ 14 มีความสูงเฉลี่ย 155.1 ซม. และมีขนาดรอบต้นเฉลี่ย 32.4 ซม. ความสูงไม่มีความแตกต่างทางสถิติแต่จำนวนใบและขนาดรอบต้นมีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง

การศึกษารังนี้สามารถสรุปได้ว่า กล้วยเล็บมือนางทั้ง 3 สายพันธุ์ สามารถปรับตัวและเจริญเติบโตได้ดีต่อสภาพการปลูกในพื้นที่วิทยาเขตชุมพร จังหวัดชุมพร

Title : Study on the Growth of Banana cv. Leb Mue Nang; cultivar from Puket Province.

By : Miss Sukon Channankan
Miss Suprane Inchaury

Section : Crop Production Technology

Department : Horticulture

Feculty : Agricultural Technology

Adviser : Associate Professor Dr. Withaya Buajareern

Abstract

Study on Growth of Banana c.v. Leb Mue Nang from Puket Province. Three cultivar, namely 1, 14 and 15 were selected to study or growth (number of leaves, plant height and stem diameter). The data were collected once month at the experimental plot of Chumphon Campus, KMITL during April to October, 1999.

The data indicated that the age of 7 months, the cultivar 15 had the highest averages plant height of 163.1 cm., stem diameter of 41.1. The next was cultivar 1 that had the overage plant height of 155.4 cm., stem diamete of 29.7 cm. The cultivar 14 had the lowest plant height of 155.1 cm. stem diameter of 2.4 cm. The statistical analyses showed no significant difference among the cultivar in plant height, but significant difference in the number of leaves and the stem diameter. The data also indicated that the three cultivar could adapt and growing well under the environmental condition of Chumphon Province.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
สารบัญภาพ	(จ)
คำนำ	1
การตรวจเอกสาร	2
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกล้วย	2
ระบบราก ใบ ช่อดอก ผล	2
ประโยชน์ของกล้วย	4
จำแนกกล้วยตามลักษณะการแตกกอ	5
การขยายพันธุ์กล้วย	6
การเตรียมแปลง การปลูกรูปลูก	7
โรคแมลง และการป้องกันกำจัด	8
อุปกรณ์และวิธีการทดลอง	15
ผลการศึกษา	17
วิจารณ์ผลการศึกษา	19
สรุปผลการทดลอง	20
เอกสารอ้างอิง	21
ภาคผนวก	22

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ก)
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
แสดงจำนวนใบในแต่ละเดือนของกล้วยเล็บมือนาง 3 สายพันธุ์ (ใบ)	18
แสดงความสูงในแต่ละเดือนของกล้วยเล็บมือนาง 3 สายพันธุ์ (ชม.)	18
แสดงขนาดรอบลำต้นในแต่ละเดือนของกล้วยเล็บมือนาง 3 สายพันธุ์ (ชม.)	18

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ข)

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวกที่

หน้า

1 ภาพแสดงแปลงกล้วยมือเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต

21

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

กล้วยเล็บมือนางเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทุกคนรู้จักกันดีมีการปลูกเป็นการค้าเพื่อบริโภคและจำหน่ายสดในลักษณะของกล้วยดิบและกล้วยสุก กล้วยเล็บมือนางจะมีรสชาติที่หอมหวาน อร่อยเป็นที่นิยมบริโภคของคนทั่วไป วิทยา,(2542) แหล่งปลูกกล้วยเล็บมือนางที่สำคัญได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต และพังงา สำหรับกล้วยเล็บมือนางพันธุ์ภูเก็ตจะมีลักษณะเด่นที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนคือมีกาบลำต้นสีม่วงแดงและผลมีขน

การผลิตกล้วยเล็บมือนางเพื่อการจำหน่ายไม่ว่าจะจำหน่ายในประเทศหรือต่างประเทศ จะเน้นเรื่องคุณภาพเป็นสำคัญ จะต้องรู้จักการปฏิบัติและดูแลรักษา การปลูกในระยะปลูกที่ต้องการปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม จึงมีการรวบรวมสายพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ ที่มีการเจริญเติบโต เพื่อศึกษาการเจริญเติบโตของแต่ละสายพันธุ์ว่ามีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่เขตอำเภอปะทิวจังหวัดชุมพรหรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเจริญเติบโตของกล้วยและการปรับตัวสายพันธุ์ต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ตที่ผ่านการคัดเลือกขั้นต้นมาแล้ว
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการเจริญ ทางใบ ความสูง และลำต้นของกล้วยเล็บมือนาง

ตรวจเอกสาร

กล้วยเป็นไม้ล้มลุกขนาดใหญ่ มีอายุหลายปี อยู่ในตระกูล Musaceae เมื่อโตเต็มที่อาจมีความสูง 2 – 9 เมตร ลำต้นที่แท้จริงของกล้วยเกิดเป็นเหง้าอยู่ใต้ผิวดิน ส่วนลำต้นที่มองเห็นเป็นลำต้นเทียม ประกอบไปด้วยกาบใบที่อัดแน่น ทรงพุ่มส่วนบนของลำต้นประกอบด้วยใบและช่อดอกที่เกิดมาจากจุดเจริญของเหง้า ภายในลำต้นเทียมจะมีมัดท่อน้ำเลี้ยงเต็มไปด้วยน้ำยางอยู่ตลอดทุกส่วนของลำต้น มีลักษณะเป็นกรวดอ่อนๆ และมีรสฝาด (สมศักดิ์, 2541).

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกล้วย

Class	Monocotyledoneae
Order	Zingiberales
Family	Musaceae
Genus	Musa
Section	Eumusa
Species	Spp.

ราก

ก่อนปลูกกล้วยจะต้องตัดรากเก่าทิ้งให้หมด เพื่อให้แตกรากใหม่ ซึ่งเกิดขึ้น 12 – 20 เส้น ยาว 10 – 15 เซนติเมตร หลังจากปลูกได้ 15 วัน เรียกรากเหล่านี้ว่า performed root รากเหล่านี้มีจุดกำเนิดจากใจกลางของลำต้น และเริ่มเกิดตั้งแต่ก่อนปลูกและเจริญออกมาจากลำต้น หลังจากปลูกลงดินแล้ว จำนวนรากจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีลำต้นที่แข็งแรง ซึ่งอาจจะมีถึง 500 – 1000 เส้น รวมทั้งรากของหน่อจากกอกล้วยนั้นด้วย

รากกล้วยแตกออกเป็นรากแขนงมาก (lateral roots) รากเหล่านี้จะมีขนาดเล็กกว่ารากชุดแรก และมีลักษณะสั้น อ่อนนุ่ม เรียกว่ารากขน (root hair) ทำหน้าที่ดูดน้ำและแร่ธาตุให้กับต้นกล้วย ลำต้นใต้ดิน

ลำต้นใต้ดินหรือเหง้า (corm) มีการเจริญเติบโตแผ่ไปทางด้านข้างของลำต้น ระยะเวลาที่หน่อนั้นเหง้ามีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 – 10 เซนติเมตร และมี เส้นผ่าศูนย์กลาง 11 – 25 เซนติเมตร ในระยะให้ผล มีใบเกล็ดอยู่รอบๆเหง้า ที่เหง้ามีปล้องขนาดสั้นมาก ที่ผิวของเหง้าจะมีรอยแผลที่ใบเคยอัดแน่นเป็นเส้นรอบวงกลมโดยรอบเนื้อเยื่อของเหง้าเต็มไปด้วยแป้งจุดเจริญของเหง้าจะเป็นรูปครึ่ง วงกลมแบน ๆ ถัดจากจุดเจริญจะเกิดใบที่ละใบในลักษณะเป็นเกลียวเรียงกัน ในที่สุดจุดเจริญนี้จะเปลี่ยนเป็นช่อดอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำต้นเหนือดินหรือลำต้นเทียม (pseudostem) คือส่วนที่ยึดตัวของหน่อประกอบด้วยกาบใบที่เรียงซ้อนประกบกันแน่นประกอบเป็นลำต้นแข็งขึ้นบน ปากใบที่พบที่กาบใบจะประกอบไปด้วยช่องอากาศเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้าง 2 – 6 มิลลิเมตร และมีช่องอากาศเป็นช่องยาวไปตามความยาวของกาบใบ ส่วนท่อน้ำท่ออาหารจะอยู่กระจายทั่วไป

ส่วนของกาบใบเริ่มเจริญมาจากส่วนของเหง้า ในระหว่างการเจริญเติบโตนั้น กาบใบจะค่อยๆ คลี่ออกทีละกาบ เมื่อกาบแรกเจริญขึ้นมาแล้ว กาบใหม่จะเจริญขึ้นมาอีก ก็ต่อเมื่อใบที่ออกมา ก่อนคลี่ออกอย่างเต็มที่แล้ว หรือประมาณทุกๆ 7 วัน

ใบ

ใบของกล้วยอยู่ในลักษณะตั้งฉากกับลำต้น แล้วจะค่อยๆ ลู่ลง ใบมีลักษณะใหญ่ ยาวรี ปลายมน ขนาดใบกว้างประมาณ 70 – 100 เซนติเมตร และยาวประมาณ 150 – 400 เซนติเมตรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุพันธุ์ และสภาพแวดล้อมภายในของกล้วยประกอบด้วยก้านใบ (petiole) และแผ่นใบซึ่งเจริญต่อมาจากกาบใบ และส่วนล่างประกอบด้วยท่อน้ำท่ออาหารอย่างหนาแน่น ส่วนที่ต่อจากก้านขึ้นไปจะเป็นแผ่นใบ ซึ่งประกอบด้วยเส้นกลางใบ (midrib) เส้นใบและแผ่นใบ ภายในเส้นใบแต่ละใบจะมีท่อน้ำท่ออาหารที่ต่อมาจากเส้นกลางใบ เส้นใบไม่มีการแตกสาขาออกเป็นเส้นเล็กๆ ดังนั้นเมื่อใบกล้วยฉีกขาดที่ถูกลมพัดแรง จึงไม่มีผลอะไรกับการส่งน้ำส่งอาหาร หรือปรงอาหาร

ช่อดอก

กล้วยจะเกิดช่อดอกเมื่อหน่อมีอายุ 7 – 9 เดือน หรือหลังจากการปลุกกล้วยด้วยหน่อประมาณ 6 – 8 เดือน ใบสุดท้ายจะเจริญเติบโตผ่านใจกลางลำต้นเหนือดิน และโผล่ออกมาทางยอด ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 1 เดือน หรือเจริญด้วยอัตรา 8 เซนติเมตรต่อวัน ช่อดอกประกอบด้วยช่อย่อย (spike) อยู่รวมกันบนก้านช่อดอกที่สั้นแข็งแรง ช่อดอกย่อยจะเกิดเป็นกลุ่มๆ ละ 2 แถว ดอกแต่ละกลุ่มมีกาบปลีสีแดงรองรับอยู่ทั้งกลุ่มดอก และกาบดอกจะเรียงกันเป็นเกลียวแต่ละข้อของก้านช่อดอกจะมีดอกจำนวน 8 – 15 ดอก

ดอก

รูปทรงของดอกกล้วยจะไม่มีสมมาตร (Zygomorphic) กลีบเลี้ยงและกลีบดอก (perianth) จะไม่แยกออกจากกันชัดเจน ทำให้เห็นกลีบสีเหลืองหรือครีมอยู่เป็น 2 ชั้น คือ ชั้นกลีบรวม (Tepal) หมายถึงกลีบดอกที่มีการพัฒนาเป็นกลีบใหญ่ 3 กลีบ กลีบเล็ก 2 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นอันเดียวและชั้นกลีบอิสระ (free tepal) ที่ไม่ได้ติดอยู่กับ 3 กลีบ ดอกตัวเมียยาว 10 เซนติเมตร มีรังไข่ (inferior ovary) ที่พัฒนาอย่างดี รังไข่ยาวกว่าชั้นกลีบ ภายในรังไข่แบ่งออกเป็น 3 ช่อง (locule) ไข่เกิดเป็นจำนวนมาก โดยเรียงเป็น 2 – 4 แถว ก้านเกสรตัวเมียอวบ ยอดเกสรตัวเมียมี 8 พู เกสรตัวผู้มี 5 อัน จำนวน 5 อัน ดอกตัวผู้ยาวประมาณ 6 เซนติเมตร มีเกสรตัวผู้ 5 อัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผล

เป็นแบบ berry ใช้เวลาหลังเกิดช่อดอกจนเก็บเกี่ยวประมาณ 90 วัน กล้วยรับประทาน หรือ กล้วยที่ปลูกเพื่อกินผล มีการพัฒนาผลแบบ vegetative parthenocarpic คือมีการพัฒนาการเกิดเนื้อ โดยไม่ต้องมีการผสมพันธุ์เนื้อส่วนใหญ่เกิดจากขอบนอกของช่องของรังไข่การขยายตัวของผนังกัน รังไข่ที่แกนกลางและมีการขยายไปทั่วรังไข่ จนกระทั่งผลแก่ ไข่หรือโอวุลมีการหดตัวลงในระยะแรก จะเห็นเป็นเม็ดสีน้ำตาลเล็กๆ ฝังอยู่ในเนื้อเมื่อผลแก่

เมล็ด

กล้วยรับประทานพวกที่มีจำนวนโครโมโซม 3 ชุด (triploid) จะไม่มีเมล็ดกล้วยพวกนี้อาจมี เกสรตัวเมียเป็นหมันอย่างสิ้นเชิงหรือในกรณีที่ได้รับละอองเกสรที่มีชีวิตก็อาจติดเมล็ดได้บ้าง กล้วย ป่าพวกนี้ที่มีจำนวนโครโมโซม 2 ชุด (diploids) หลังจากที่ได้รับการถ่ายละอองเกสรแล้วจะให้เมล็ด และพวกที่เกิดผล โดยไม่ได้รับการผสมพันธุ์จะมีจำนวนเมล็ดมากน้อยแตกต่างกันเมล็ดกล้วยที่มีขนาด เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 มิลลิเมตร รูปร่างเกือบกลมหรือเป็นรูปเหลี่ยม เปลือกหุ้มเมล็ดแข็งมาก มี อาหารเลี้ยงต้นอ่อน (endosperm) อยู่ภายในมีสีขาว เมื่อแห้งจะมีลักษณะเป็นผงคล้ายแป้ง (อัญชติกา, 2534)

ประโยชน์ของกล้วย

กล้วยเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ รับประทานทั้งในรูปผลไม้และส่วนที่แปรรูป แล้ว ทุกส่วนของต้นกล้วยมีประโยชน์ ใบใช้ทำใบตอง ลำต้นเทียมใช้ทำอาหารของสุกร หรือหยาวก กล้วยใช้รับประทานได้ ดอกหรือปลีกล้วยใช้ประกอบอาหาร ผลกล้วยนอกจากจะใช้รับประทานใน รูปผลไม้สด ยังใช้รักษาโรคต่างๆ ที่เกิดกับวาระเพาะและลำไส้โดยใช้กล้วยดิบที่ตัดใหม่ ๆ เพราะมี แห้งมาก หั่นเป็นชิ้นบางๆ นำไปตากแดด แทะบดให้ละเอียดจนเป็นผงแป้ง เวลารับประทานผสมแป้ง ผงกล้วย 1 - 2 ช้อนโต๊ะกับน้ำหรือน้ำผึ้ง วันละ 2 - 4 ครั้ง ก่อนอาหารและก่อนนอน

กล้วยสุกมีรสหวาน หอม มีคุณค่าทางอาหารรับประทานได้ทุกเพศทุกวัย กล้วยมีธาตุโพแทสเซียม ในผลกล้วยมากกว่าที่ลำต้นกล้วย ซึ่งจะทดแทนโพแทสเซียมเวลาที่องเลี้ยว

องค์ประกอบทางเคมี แร่ธาตุ และปริมาณวิตามิน ของผลกล้วย เป็นกรัม 100 กรัมของน้ำหนักสดผลสุก ของกล้วยเล็บมือนาง

องค์ประกอบทางเคมี

ความชื้น (g)	68.6
ไขมัน (g)	0.3
โปรตีน (n x 6.25)	1.6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คาร์โบไฮเดรต (g)	28.5
เส้นใย (g)	0.9
เยื่อใย (g)	0.1
แคลเซียม (mg)	27.8
ฟอสฟอรัส (mg)	0.5
เหล็ก (mg)	0.06
ไทอามีน (mg)	0.08
ไรโบฟลาวิน (mg)	0.09
วิตามินอี (IU)	-
B – Cavotene (ug)	158.0
วิตามินเอ (IU)	264.0
แอสคอริก (mg)	- (อบเชย, 2541)

การจำแนกกล้วยตามลักษณะการแตกกอ

พืชในตระกูล *Musaceae* แบ่งออกเป็น 2 สกุล ตามลักษณะของการแตกกอ คือ

1. สกุลกล้วยแตกกอ (*Musa*) ได้แก่กล้วยที่มีการแตกกอ หรือแตกหน่อ เช่น กล้วยไข่ กล้วยกินได้ทุกชนิด
2. สกุลกล้วยไม่แตกกอ (*Ensete*) ได้แก่กล้วยที่ไม่มีการแตกกอจะขึ้นเป็นต้นเดี่ยว มีอายุประมาณ 2 ปี หรือมากกว่า ผลรับประทานไม่ได้ เพื่อให้เมล็ดแล้วต้นจะตายไปใช้ทำแป้ง เส้นใยสกุลกล้วยแตกกอ (*Musa*)

พืชในสกุลกล้วยแตกกอสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม ตามลักษณะของพืชและการใช้ประโยชน์ดังนี้

1. *Australimusa* ($X = 10, 2n = 20$) มี 5-7 ชนิด แพร่กระจายในรัฐควีนแลนด์ของออสเตรเลียไปจนถึงฟิลิปปินส์ มีพืชที่สำคัญคือ ป่านมพิลา
2. *Callimusa* ($X = 10, 2n = 20$) มี 5-6 ชนิด แพร่กระจายในอินโดจีน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีเพียงชนิดเดียวที่มีความสำคัญคือ *M. coccinea* Andr. ใช้เป็นไม้ประดับ
3. *Eumusa* ($X = 11, 2n = 22$ ในกล้วยป่าและ $2n = 22, 23$ และ 44 ในกล้วยปลูก) มี 13-15 ชนิด นับว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด แพร่กระจายอย่างกว้างขวางตั้งแต่อินเดียตอนใต้จนถึงญี่ปุ่น มีทั้งที่เป็นไม้ผลและผัก กล้วยรับประทานได้จากกล้วยป่า 2 ชนิด คือ *M. acuminata* และ *M. balbisiana*
4. *Rhodochlamys* ($X = 11, 2n = 22$) มี 5-7 ชนิด แพร่กระจายตั้งแต่อินเดียจนถึงอินโด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีเชื้อ ที่ปลูกเป็นไม้ประดับคือ *moovanta* Roxb และ *Mo velutina* wendl. & Drade

5. *Incevtae Sedis* จำนวนชนิดยังไม่ทราบแน่นอนที่พบแพร่กระจายอยู่ในนิวกินี ได้แก่

Mo ingens Simmoncs ($X = 7, 2n = 14$) มีลำต้นสูงถึง 10 เมตร

กล้วยกินได้จัดอยู่ใน Section *Eumusa* ซึ่งถือกำเนิดมาจากกล้วยป่า 2 species คือ *M. acuminata* Colla และ *Mo balbisiana* Colla

กล้วยเล็บมือนางจัดอยู่ในกลุ่ม AA. (Aagroup) มีจำนวนโครโมโซม 2 ชุด ที่มีลักษณะ *acuminata* มีการปลูกกันอย่างแพร่หลาย (อัญชุลิกา, 2534)

การขยายพันธุ์กล้วย

กล้วยเป็นพืชยืนต้นที่มีอายุหลายร้อยปี มีลำต้นใต้ดินที่เรียกว่าเหง้า มีการขยายพันธุ์ได้ 3 วิธี

1. การขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ด
2. การขยายพันธุ์โดยการแยกหน่อ
3. การขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

การขยายพันธุ์โดยใช้เพศเพื่อเพิ่มปริมาณต้นกล้วย มีการใช้มากในการปรับปรุงพันธุ์กล้วย เมล็ดกล้วยเจริญเติบโตได้ไม่ต้องมีการผสมเกสร เหมือนพืชชนิดอื่น

เมล็ดกล้วยมีเปลือกแข็งสีดำ ถ้าจะเพาะเมล็ดใช้เวลา 26 - 28 วัน ในการงอก การเพาะเมล็ดไม่เป็นที่นิยม นอกจากใช้ในการปรับปรุงพันธุ์กล้วยเท่านั้น

การขยายพันธุ์โดยการใช้หน่อหรือเหง้า

การขยายพันธุ์โดยวิธีนี้เป็นการเพิ่มปริมาณของต้นกล้วยที่ใช้เพาะปลูกกันโดยทั่วไป ลักษณะหน่อและชิ้นส่วนจากต้นกล้วยมี 5 ชนิด

1. หน่ออ่อน (Peeper) คือหน่อที่มีขนาดเล็ก ผอม อ่อนแอ ไม่เหมาะที่จะนำไปปลูก
2. หน่อแก่ (maiden sucker) หน่อที่มีอายุประมาณ 5 - 8 เดือน หน่อนี้จะเจริญมาจากหน่อใบดาบ เมื่อจุดจะมีเหง้าและมีตาพร้อมที่จะเจริญเป็นหน่อ ได้หลายหน่อ
3. หน่อใบดาบ (sword sucker) เป็นหน่อที่เกิดจากตาของเหง้าหรือลำต้นแม่ ที่มีริ้วเล็กยาว สูงประมาณ 75 เซนติเมตร เหมาะที่จะนำไปปลูก ให้ผลผลิตดีกว่าหน่อชนิดอื่น
4. หน่อใบกว้าง (water sucker) เป็นหน่อที่เกิดจากลำต้นแม่ที่ตัดเครือแล้ว ถ้านำไปปลูกจะให้ผลผลิตเครือเล็ก
5. ชิ้นส่วนของเหง้า (bits of large corm) เป็นหน่อที่เกิดจากการตัดเหง้าออกเป็นชิ้นๆ โดยที่แต่ละชิ้นมีตาติดด้วย วิธีนี้ใช้ในกรณีที่ทำพันธุ์กล้วยยาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงมีจุดประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อเพิ่มปริมาณจำนวนต้นให้ได้มากในเวลาสั้น
2. เพื่อให้ต้นที่สะอาดปราศจากโรค
3. ไม่ก่ลายพันธุ์

ชิ้นส่วนที่ใช้เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นชิ้นส่วนที่อยู่เหนือพื้นดิน ไม่ติดเชื้อที่อยู่ในดินคือเกสรตัวผู้หรือหัวปลี วิธีนี้จะได้ต้นกล้าที่มีขนาดสม่ำเสมอ และเหมาะที่จะนำไปทำเป็นการค้า

การเตรียมแปลงปลูก

ถ้าพื้นที่ที่จะใช้ปลูกมีวัชพืชขึ้น ก็ให้กำจัดวัชพืชเสียก่อน อาจทำได้โดยการใช้จอบตาก หรือใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชชนิดพ่นก็ได้ ในบริเวณที่มีน้ำท่วมควรขุดร่องเสียก่อน จากนั้นให้ขุดไถดินให้ทั่วแปลง ตากดินไว้ 5 – 7 วันแล้วจึงขุดหลุมขนาด กว้าง X ยาว ลึกด้านละ 50 เซนติเมตร แยกดินบนและดินล่างไว้ต่างหาก

ฤดูปลูกกล้วย

กล้วยควรปลูกก่อนต้นฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม เพราะกล้วยต้องการความร้อนและความชุ่มชื้นในระยะแรก ระยะต้นฤดูฝนจะช่วยให้ต้นกล้วยตั้งตัวได้เร็ว แต่สำหรับบริเวณที่สามารถให้น้ำได้ตลอดปี จะเริ่มปลูกเมื่อใดก็ได้

การปลูกกล้วย

การปลูกกล้วยในที่ราบ โดยทั่วไปให้ระยะระหว่างแถวประมาณ 5 เมตร ระยะระหว่างต้นประมาณ 5 เมตร ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงอาจปลูกให้ถี่กว่านี้ก็ได้

หลังจากขุดหลุมเสร็จแล้ว ให้เอาดินบนใส่ลงก้นหลุมก่อน และใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักที่สลายตัวดีแล้ว ลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากัน วางหน่อกล้วยที่เตรียมไว้ลงปลูกตรงกลางหลุม โดยให้ส่วยยอดสูงกว่าระดับพื้นดินประมาณ 4 นิ้ว เอาดินก้นหลุมใส่กลับจนเต็มหลุม และเหยียบดินให้แน่น ถ้าปลูกในฤดูฝนควรพูนดินกลบโคนต้นให้สูงแบบหลังเต่าเพื่อป้องกันน้ำจืด ส่วนการปลูกฤดูอื่นๆ ไม่ควรพูนดินกลบโคนให้สูงนักเพราะไม่ต้องกรให้น้ำไหลออก

การให้น้ำ

กล้วยเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากตลอดปี ในฤดูฝนดินมีความชุ่มชื้นคืออยู่แล้วไม่จำเป็นต้องให้น้ำเพิ่ม แต่ในฤดูแล้งควรให้น้ำแก่กล้วยบ้าง ไม่ควรปล่อยให้ผิวหน้าดินแห้งเนื่องจากรากของกล้วยสามารถจะหาอาหารกินบริเวณผิวหน้าดิน ถ้าผิวหน้าดินแห้งจะทำให้ผลผลิตตกต่ำลงมาก จะเห็นว่าบริเวณปลูกกล้วยมักมีการปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดินอยู่เสมอเพื่อรักษาความชุ่มชื้นบริเวณหน้าดิน ทั้งยังเป็นการป้องกันวัชพืชไปในตัวด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ยอย่างเพียงพอจะช่วยให้กล้วยเจริญเติบโตเร็ว ถ้าต้นอวบ ตกเครือเร็วและให้ผลโต ระยะเวลาที่ต้นกล้วยต้องการอาหารมากคือ ระยะเวลาเริ่มต้นตั้งแต่ต้นหลังการปลูกลง และระยะที่กล้วยตกเครือจนกล้วยแก่

ปุ๋ยที่ใส่อาจเป็นปุ๋ยดอกหรือปุ๋ยหมักก็ได้ หรืออาจจะใช้ปุ๋ยเคมี เช่น ปุ๋ยสูตร 15-15-15 , 13-13-21 หรือ 12-12-18 เป็นต้น โดยใส่ต้นละ 1 กิโลกรัม แบ่งใส่ 2 ครั้ง ๆ ละ เท่าๆกัน เมื่อต้นกล้วยอายุได้ 3 เดือน และ 5 เดือน หลังจากปลูกลง (ตามศักดิ์, 2541)

โรคแมลงและการป้องกันกำจัด

โรคที่สำคัญของกล้วย

โรคของกล้วยมักจะเกิดจากจุลินทรีย์หลายชนิด เช่น รา แบคทีเรีย และไส้เดือนฝอย ซึ่งโรคต่างๆ เหล่านี้ได้ระบาดแพร่กระจายทำลายส่วนต่างๆ ของต้นกล้วยให้ได้รับความเสียหาย ผลผลิตลดต่ำลงขาดคุณภาพ กล้วยบางชนิดมีความต้านทานต่อโรคที่กล้วยที่ระบาด ในที่นี้จะขอกกล่าวโรคที่มักเกิดกับกล้วยไข่และกล้วยหอมทอง

1. โรคตายพราย เป็นโรคที่สำคัญที่สุดของกล้วย เกิดจากเชื้อรา ซึ่งเข้าทำลายรากกล้วย ถ้าดินมีโรคนี้แล้วจะกำจัด โรคได้ยากเพราะเชื้อสามารถกลับแข็งแรงขึ้นภายใน 2-3 ปี

เชื้อสาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Fusarium oxysporum* f. sp. *Cubense*

ลักษณะอาการ เชื้อราจะเข้าทำลายราก แล้วเจริญเข้าไปอยู่ในท่ออาหารของเหง้าและโคนลำต้น ทำให้ท่อน้ำท่ออาหารเกิดอุดตัน และเน่าเป็นสีน้ำตาลติดกับเนื้อเยื่อสีขาวอย่างเห็นได้ชัด ของเหลวจากเซลล์ที่เน่าจะไหลเข้าไปอุดตันท่อน้ำท่ออาหารเช่นกัน เมื่อโรคมีความรุนแรงจะทำให้ท่อน้ำท่ออาหารเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้มและแดงม่วง ซึ่งเป็นผลให้การส่งผ่านน้ำและแร่ธาตุอาหาร ไม่สามารถเป็นไปตามปกติได้ กล้วยที่เป็นโรคนี้อาจแสดงอาการที่เห็นได้ชัดเจน คือยืนต้นเหง้าตาย หรือพับหักบริเวณกลางต้นลงมา และจะสังเกตได้โดย

1. ใบกล้วยจะเหลือง มักจะเป็นจากใบล่างขึ้นไป แล้วหักพับตรงก้านใบ ขณะที่ก้านใบยังคงสดอยู่โดยไม่มีกรเข้าทำลายของแมลง
2. เมื่อตัดลำต้นบริเวณโคนต้น จะเห็นเป็นรอยชำ เน่า สีน้ำตาลเข้ม หรือดำ ที่กาบของลำต้น โดยปกติมักจะลามเข้ากลางลำต้น
3. เมื่อขุดดูต้นหรือเหง้าที่อยู่ใต้ดิน มาดูภายในจะพบแผลเน่าเป็นหย่อมๆ สีเข้มผิดปกติ
4. ถ้านำส่วนที่เป็น โรคนี้ออกไปแยกเชื้อในห้องทดลอง จะพบเชื้อราดังกล่าวการแพร่ระบาด

โรคนี้นัก แพร่ไปกับหน่อพันธุ์จากต้นแม่ที่เป็นโรคนอกจากนั้นเชื้ออาจแพร่ระบาดไปกับน้ำและดิน ต้นกล้วยที่มีบาดแผลจะถูกทำลายได้ง่าย การแพร่ระบาดจะรุนแรงในช่วงที่มีความชื้นสูง หรือสภาพดินที่มีการระบายน้ำได้ไม่ดี

การป้องกันกำจัด อาจทำได้หลายวิธีคือ

1. ไม่นำหน่อพันธุ์จากแหล่งที่เริ่มโรคไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป
2. หลีกเลี่ยงการปลูกกล้วยซ้ำบริเวณที่เป็นโรค
3. ปรับสภาพดินที่เป็นกรดด้วยปูนขาวก่อนปลูกกล้วย
4. จุดต้นที่เป็นโรคแล้วเผาทำลายเสีย
5. ในกรณีที่มีโรคตายพรายระบาดมาก ควรเปลี่ยนไปปลูกพืชอย่างอื่น หรืออาจปลูก

กล้วยไข่ที่ด้านทานต่อ โรคนี้ได้ดีพอสมควร

2. โรคใบจุด มีชื่อเรียกว่า โรคชิกกาโตก้าสีเหลือง โดยมากทำความเสียหายให้กับกล้วย ไข่มากกว่ากล้วยหอมและกล้วยน้ำว้า

สาเหตุของโรค และการแพร่ระบาด เกิดจากเชื้อรา *Cercospora musae* มีสปอร์ conidia อยู่บน ผลสีน้ำตาลเทาและมีเชื้อรา *Mycosphaerella musicola* เป็น perfect stage เกิดสปอร์ ascospore ใน ascus ฝังอยู่ในเนื้อเยื่อสีน้ำตาลไหม้ สปอร์จะปลิวไปกับลมหรือติดไปกับใบที่เป็นโรค

ลักษณะอาการ ครั้งแรกใบจะเกิดเป็นจุดเล็กๆ สีเหลือง ต่อมาจุดจะขยายใหญ่เป็นขีดสีเหลือง ขนานไปตามเส้นใบ และขนาดของแผลจะ โตขึ้นมีรูปร่างเหมือนรูปไข่ ตรงกลางจะแห้งเป็นสีน้ำตาลปนเทา และต่อมาแผลจะเป็นสีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลไหม้ และมีขอบรอยนอกของแผลเป็นสีเหลืองสด แผลอาจเชื่อมติดต่อกันเป็นบริเวณกว้าง โรคชิกกาโตก้าสีเหลืองจะเข้าทำลายใบที่ยังไม่แก่ แล้วจะเกิดต่อเนื่องกันไปบนผืนใบนั้น ทำให้กล้วยมีการเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ใบจะเหลืองแห้งไป ถ้าตกเครือจะไม่มีผลสมบูรณ์ มีขนาดเล็กแก่ก่อนกำหนด ผลอาจเปลี่ยนเป็นสีเหลือง และปริออกมาทางยาวตาม เหลี่ยมผลในขณะที่เครือกล้วยยังติดอยู่กับต้น

การป้องกันและกำจัด ตัดใบที่เป็นโรคมานอกเผาไฟ และพ่นด้วยสารเคมี เช่น คาร์เบนดาซิม 16 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร ในการใช้สารเคมีพ่น ควรผสมสารเคลือบใบ (triton sticker) ลงไปด้วยทุกครั้งเพื่อช่วยให้สารเคมีมีประสิทธิภาพในการป้องกันและกำจัด โรคยิ่งสูงขึ้น

นอกจากเชื้อดังกล่าว ยังพบว่ามีเชื้อราอื่นๆ อีก เชื้อในประเทศไทย ได้แก่เชื้อรา *Cercospora fijiensis* var. *difformis* เรียกว่า โรคชิกกาโตก้าสีดำ, เชื้อรา *Phaseoseptoria musae* เป็นสาเหตุของโรค โฟโอเซปโทเรียใบจุด (phaeoseptoria leaf spot) และ โรคใบจุดสีดำ ซึ่งเกิดจากเชื้อรา *Deightonella torulesum* (*Helminthosporium torulosum*)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. โรคเหี่ยว หรือโรคมโงะ

โรคนี้นพบเสมอในกล้วยทุกชนิด โดยเฉพาะในแหล่งที่มีฝนตกชุก หรือมีการระบายน้ำไม่ดี เชื้อสาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Pseudomonas solanacearum* E.F. Smith

ลักษณะอาการ กล้วยต้นโตใบยอดจะเป็นสีเหลืองอ่อนต่อมาถ้าใบจะเน่า ตรงโคนก้านใบยอดจะเหี่ยวโค้งลงมา บางครั้งอาการเน่าอาจไม่แสดง ออกให้เห็นจนกว่ากล้วยคกเครือ เครือเล็กจะเห็นได้ เป็นสีดำด้วย และถ้าตัดขวางดูลำต้นกล้วยจะพบท่อน้ำที่ท่ออาหารเน่าและเหม็น ใต้ดินเน่าหรือกลายเป็นสีดำ อาการขึ้นอยู่กับพันธุ์กล้วยและสิ่งแวดล้อม

การระบาด แพร่กระจายเป็นไปได้ง่าย ส่วนมากแพร่กระจายไปกับน้ำโดยเฉพาะน้ำฝน เชื้อเข้าทางบาดแผลเป็นส่วนใหญ่ เช่น เข้าทางราก ใบ ดอก การพรวนดิน การตัดหน่อและตัดใบ แผลเหล่านี้เชื้อเข้าไปได้ง่าย หนอนกอเจาะต้นที่เป็นโรคแล้วมาเจาะต้นที่ดีทำให้เชื้อแพร่กระจายได้เช่นกัน

การป้องกันกำจัด ทำได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะแหล่งที่เป็นโรคแล้ว เพราะยังไม่มีพันธุ์ต้านทาน ยกเว้นกล้วยตานีที่พอทนได้บ้าง เมื่อโรคระบาดเครื่องมือเครื่องใช้ในสวนควรฆ่าเชื้อโรคด้วย 5% ฟีนอล หรือ 5% ฟอรัมาลดีไฮด์ โดยจุ่มเครื่องมือเครื่องใช้ไว้นาน 10 นาที แล้วล้างออกก่อนนำไปใช้ กล้วยที่เป็นโรคต้องขุดทิ้งนำไปเผาไฟ แล้วราดหลุมด้วยน้ำมันแร่ ใช้หน่อจากแหล่งอื่นที่ไม่มีโรคมาปลูก

4. โรคเน่าดำที่ปลายผล

ลักษณะอาการ ทำให้ผลกล้วยกลายเป็นสีเทาๆ หรือค่อนข้างดำขึ้น ในขณะที่ผลยังเขียวไม่จำเป็นต้องเกิดทุกผลในหวี เริ่มเกิดหลังจากดอกบานแล้ว ครั้งแรกเป็นสีดำ ต่อมาเมื่อเป็นมากขึ้นจะกลายเป็นสีเทาแห้งเนื่องจากมีสปอร์ของราเกิดบริเวณนั้นถ้าเป็นมาก อาจลามเข้ามาถึงครึ่งผล

สาเหตุของโรค เกิดจากเชื้อรา *Verticillium theobromae* Turc. (imperfect stage)

การป้องกันกำจัด ตัดส่วนยอดเกสรตัวเมียที่ติดปลายผลออกขณะผลเล็กๆ ป้องกันโรคโดยการฉีดพ่นยากับราประเภทตุลซิม

5. โรคผลจุดดำ

ลักษณะอาการ เชื้อราเข้าทางปลายผล หลังจากกลีบดอกเหี่ยว จึงเจริญเติบโตตามความยาวของลูกกล้วย ผลมีจุดสีน้ำตาลแดงหรือน้ำตาลเข้ม บางจุดใหญ่ถึง 1 - 2 สัปดาห์ ค่อยๆ หรือใช้แคบแทนแมนโคเซป ก็ได้

6. โรครากปม

สาเหตุเกิดจากไส้เดือนฝอยซึ่งอาศัยในดิน เข้าทำลายทางราก ทำให้รากชะงักการดูดแร่ธาตุอาหาร และน้ำจากดิน ทำให้ต้นกล้วยไ้ชะงักการเจริญเติบโต ระบบรากฝอยถูกทำลาย

เชื้อสาเหตุ เกิดจากไส้เดือนฝอย *Meloidogyne* sp.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะอาการ เมื่อต้นกล้วยถูกไล่เดือนฝอยทำลายรากที่ระบบรากฝอย ซึ่งมีลักษณะเกิดปม มากมายรากจะเน่าในเวลาต่อมา เมื่อถูกลมพายุพัดจะ โคนล้มได้ง่าย

การป้องกันกำจัด ควรเตรียมดินที่มีการขุดพรวนและฝังแคะที่นานพอ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการปลูกกล้วยเป็นประจำ โอกาสที่ไล่เดือนฝอยขยายพันธุ์แพร่ในสวนมีมาก ถ้าพบต้นกล้วยที่มีรากปม ต้องขุดหน่อเผาทำลาย หรืออาจจะใช้สารฆ่าไล่เดือนฝอยในดิน หรือหยุดปลูกกล้วยไป เปลี่ยนปลูกพืชอื่นแทน

7. โรคใบลาย

เป็นโรคที่ระบาดรุนแรงในเขตจังหวัดกำแพงเพชร

เชื้อสาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Cladosporium musae*

ลักษณะอาการ ใบกล้วยแสดงอาการเป็นจุดละเอียดสีน้ำตาลแกมม่วง เกิดกระจัดกระจายทั่วไป แสดงอาการชัดเจนกับใบบริเวณล่างๆ ซึ่งมักหักพับแนบลำต้น ใบก็กลายเป็นสีน้ำตาลแกมม่วง ครอบคลุมพื้นที่ใบ 70-80 เปอร์เซ็นต์ของต้นกล้วยใบ ทำให้ลดการสังเคราะห์แสง มีผลต่อการพัฒนาขนาดและคุณภาพของผลกล้วยใบ

การป้องกันกำจัด ต้องป้องกันการระบาดในระยะแรก โดยวิธีตัดใบล่างๆ เผาทำลาย ทำให้สวกล้วยโปร่ง และฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดเชื้อราเป็นระยะก่อนฤดูการ

8. โรคข้าวหิวเฒ่า

เชื้อสาเหตุ เกิดจากเชื้อราหลายชนิดที่พบบ่อยคือ *Frusarium* sp.

ลักษณะอาการ ข้าวหิวเฒ่ามีราสีขาวปกคลุม แต่ไม่ปรากฏลูกกลามเข้าทำลายถึงผลกล้วยใบในกล้วยพันธุ์อื่นๆ เช่น กล้วยหอม ปลูกกล้วยน้ำว้า มีเชื้อราชนิดนี้ที่ข้าวหิว เจริญลูกกลามเข้าสู่ผลทำให้ผลเน่า ผลหลุดร่วงจากหวีกล้วย ถ้าชำแผลกล้วยโดยมีก้านเครือติดไว้ด้วย การเน่าเสียจะช้า

การป้องกันกำจัด เชื้อโรคจะเจ้าทางแผลรอยตัดหวีกล้วยต้องจุ่มสารป้องกันกำจัด โรคที่เหมาะสม เช่น ไธอเบนดาโซล (Thaibendazole) (เบญจมาศ, 2534)

แมลงศัตรูของกล้วย (Pests)

แมลงศัตรูกล้วยที่ทำความเสียหายให้กับกล้วยในส่วนต่างๆ ของกล้วย มีดังนี้

1. หนอนม้วนใบกล้วย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Erionata thrax* L.

ชื่อสามัญ หนอนม้วนใบกล้วย

หนอนม้วนใบกล้วย มีตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อ ส่วนลำตัวและด้านบนมีสีน้ำตาลไหม้ เมื่อกางปีกออกจะมีความกว้าง 5.6 เซนติเมตร ตรงกลางของปีกคู่หน้า จะมีแถบสีทอง 3 แถบ ตัวเมียจะวางไข่สี

ขาวใบเดี่ยวหรือเป็นกลุ่ม 3 – 13 ฟอง และจะพุดเป็นตัวหนอนภายใน 6 – 7 วัน ตัวหนอนสีขาวมีแป้งปกคลุมตัว หัวสีน้ำตาลเกือบดำ หนอนจะกัดกินใบแล้วม้วนใบคลุมตัวไว้ หนอนลอกคราบ 4 ครั้ง ระยะเวลาเป็นหนอน 28 – 30 วัน แล้วเข้าดักแด้สีขาวปนฝุ่น ระยะดักแด้ 10 - 13 วัน นอกจากทำให้ใบเสียหายแล้ว ถ้ามีการระบาดมากๆ จะทำให้ผลกล้วยแคระแกร็นด้วย

ลักษณะการทำลาย แมลงดังกล่าวจะทำลายใบกล้วยให้ได้รับความเสียหายเมื่อแมลงอยู่ในระยะยังเป็นตัวอ่อนหรือตัวหนอน ตัวหนอนเหล่านี้จะกัดกินใบให้เกิดแหว่งเป็นรูพรุน หรือฉีกขาดอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะก้านใบ เมื่อถูกหนอนกัดกินจนเป็นแผลขนาดใหญ่หรือกัดจนก้านกลางใบขาด ก็จะทำให้ใบพับลงมา ทั้งที่ใบอ่อนยังอยู่ในสภาพที่มีม้วนอยู่ ต่อมาใบกล้วยที่หักพับลงมาจะเหี่ยวแห้ง ซึ่งเป็นผลเสียหายต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้วย

การป้องกันกำจัด ตัดใบและเก็บใบที่ถูกทำลายออกไปเผาไฟ เพื่อจะได้ทำลายตัวอ่อนของผีเสื้อให้หมดไป แล้วพ่นด้วยสารเคมีเช่น บี เอส ซี จำนวน 30 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร โดยพ่นให้ทั่วบริเวณภายในของใบที่ยังม้วนอยู่และผิวใบด้านนอก

2. หนอนกินใบ

เมื่อเจริญเป็นตัวแก่จะเป็นผีเสื้อกลางคืน ตัวแก่เต็มวัยสีน้ำตาลเทาปีกหลังสีขาวเหลือบสะท้อนแสง ขอบปีกสีน้ำตาล ขนาดของปีก 35 – 40 x 18 – 22 มิลลิเมตร ลำตัว 6 – 8 มิลลิเมตร ลำตัวมีขนปกคลุม สีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลเทา และจุดสีเหลืองขนาด 5 – 40 มิลลิเมตร เข้าดักแด้เป็นตัวแก่ภายใน 14 วัน

ลักษณะการทำลาย ตัวหนอนของผีเสื้อจะกัดกินรุมใบเข้าไปหากกลางใบเป็นส่วนใหญ่ทำให้ใบเว้าแหว่ง ขาดออก เมื่อกล้วยถูกทำลายมากจะไม่เจริญเติบโต ก้านใบที่เหลือจะค่อยแห้งลงจนทำให้ก้านลำต้นเทียมเน่าและแห้งไป เหลือเพียงลำต้นส่วนใน ซึ่งจะมีขนาดเล็ก เมื่อผลิติดอกออกผลจะมีเครือกล้วยและหวีขนาดเล็ก ผลผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัด

การป้องกันกำจัด เมื่อพบว่ามียอดกินใบและเริ่มแพร่ระบาด เข้ามาทำลายกล้วยในสวนก็ควรพ่นด้วยสารเคมีเช่น พาราไทออน 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตรให้ทั่ว

3. ตัวงวงเจาะลำต้น

หนอนมีสีขาว หัวสีน้ำตาล ตัวอ่อน กว้าง 1.7 เซนติเมตร เมื่อโตเต็มที่จะเคลื่อนไปเข้าดักแด้ที่ฐานของใบ ตัวเต็มวัยจะมีสีดำเป็นมันยาว 1.2 เซนติเมตร หลังแบนไม้โค้ง ปีกคู่แรกหุ้มท้องไม่มี

ลักษณะการทำลาย การทำลายของตัวงวงชนิดนี้จะเจาะเข้าไปกินอยู่ในลำต้น ทำให้ต้นกล้วยตายโดยตัวเมียจะวางไข่บริเวณหน่อหรือกาบหนอนจะเจาะเข้าไปในลำต้นและหน่อ และกัดกินอยู่ในนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไรออน 5 ซีซี ต่อกากน้ำตาลอ้อย 1 ลิตร หรือพ่นเครื่องถ้วยโดยตรง คั่วมาลาไรออน 20 ซีซี(ทวี
เกียรติ, 2527)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. พันธุ์กล้วยจำนวน 3 สายพันธุ์

- พันธุ์ 13
- พันธุ์ 14
- พันธุ์ 15

2. ปุ๋ยเคมีสูตร 15 – 15 – 15

3. ปุ๋ยเคมีสูตร 8 – 40 – 0

4. ปุ๋ยเคมีสูตร 46 – 0 – 0

5. ปุ๋ยคอก

6. ฟุราดาน

7. อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล

- ปากกา
- ไม้บรรทัด
- สมุด
- ตลับเมตร

วิธีการศึกษา

1. การปลูก ทำการปลูกโดยขุดหลุมลึก 60 เซนติเมตร กว้าง 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกมูลสัตว์ หลุมละกิโลกรัม ฟุราดาน 1 ช้อนชา ปุ๋ยเคมีสูตร 15 – 15 – 15 ปริมาณ 250 กรัมและปุ๋ยเคมีและสารฟุราดานให้เข้ากัน จากนั้นนำหน่อกล้วยขนาดความสูงประมาณ 30 – 35 เซนติเมตร ลงปลูกเอาดินกลบโคนหน่อและรดน้ำให้ชุ่ม ระยะห่างระหว่างแถว 3 เมตร ปลูกสายพันธุ์ละ 14 ต้น ทำการปลูกเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 ทำการกำหนดแต่ละสายพันธุ์ดังนี้

2. การดูแลรักษา

2.1 การให้น้ำ เนื่องจากปลูกในระยะแรกเป็นช่วงฤดูแล้ง ดังนั้นจึงต้องมีการให้น้ำ ต้นกล้วยที่ปลูกสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ยาวไปในกรณีที่สัปดาห์ใดมีฝนตกมากพอก็จะงดการให้น้ำสำหรับสัปดาห์นั้น

- 2.2 การใส่ปุ๋ย หลังจากปลูกไปแล้ว 6 สัปดาห์ ใส่ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 ต้นละปริมาณ 100 กรัม ปุ๋ยสูตร 46 - 0 - 0 ต้นละปริมาณ 50 กรัม โดยรอบ ๆ ต้นกล้วย จากนั้นทำการพรวนดินกลบและหลังจากนั้นทุก ๆ 8 สัปดาห์จะใส่ปุ๋ยสูตรเดียวกัน
- 2.3 การปลูกพืชแซมระหว่างแถว เนื่องจากในระยะแรกของการปลูกมีที่ว่างระหว่างแถว 3 เมตร ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดินและเพื่อเป็นการป้องกันกำจัดวัชพืชที่ขึ้นคลุมพื้นที่ ทำการปลูกข้าวโพดและถั่วเหลืองในระหว่างแถวที่ปลูกและทุกครั้งที่มีการกำจัดวัชพืชในแปลงพืชแซมก็จะทำการกำจัดวัชพืชรอบ ๆ บริเวณโคนต้นกล้วยด้วย
- 2.4 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกล้วย เนื่องจากได้มีการใช้สารเคมี ออสมโรไซด์และมอสซ์ ป้องกันกำจัดโรคและศัตรูของถั่วเหลืองและข้าวโพดที่ปลูกในระหว่างแถวกล้วยทุก ๆ 2 สัปดาห์ ดังนั้นจึงไม่มีการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูให้กับกล้วยโดยตรง

3. การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลทุก ๆ เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนตุลาคม 2542 ทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเจริญเติบโตและการปรับตัวของแต่ละสายพันธุ์ โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสูง จำนวนใบ ขนาดรอบต้น ทำการเก็บข้อมูลสายพันธุ์ละ 10 ต้น จากนั้นนำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและค่าความแปรปรวน

สถานที่ทำการศึกษา

แปลงวิจัยวิทยาเขตชุมพร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง

ระยะเวลาในการศึกษา

ระหว่างเดือน เมษายน - ตุลาคม 2542

ผลการศึกษา

1. จำนวนใบ ในช่วงแรกของการเจริญเติบโตคือประมาณ 1-3 เดือนแรก (เดือน เม.ย.-มิ.ย.) จะมีใบเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วประมาณ 4-5 ใบ แต่หลังจากนั้นจำนวนใบค่อนข้างคงที่ คือ มีจำนวนใบประมาณ 7-10 ใบ สายพันธุ์ 15 จะมีจำนวนใบเฉลี่ยมากที่สุด 10 ใบ รองลงมาคือ สายพันธุ์ 14 และ 13 ซึ่งจะมีจำนวนใบเฉลี่ยเท่ากับ 8.9 และ 8.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

2. ความสูงของลำต้น จากการศึกษาพบว่า กล้วยเล็บมือนางทั้ง 3 สายพันธุ์ ความสูงจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเดือนที่ 2-3 หลังปลูก คือ เพิ่มความสูงขึ้นประมาณ 20-35 ซม. และความสูงคงที่ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงวันที่เก็บข้อมูลครั้งสุดท้าย ซึ่งสายพันธุ์ 15 มีความสูงมากที่สุด คือ 163.1 รองลงมาคือ สายพันธุ์ 13 และ 14 ซึ่งจะมีความสูงของลำต้น เท่ากับ 155.4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 157 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

3. ขนาดรอบต้น ซึ่งจะเป็นการเจริญทางด้านลำต้นจะมีการเพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 4-7 ซม. เมื่ออายุ 7 เดือน สายพันธุ์ที่มีขนาดลำต้นโตที่สุดคือ สายพันธุ์ 15 ซึ่งมีขนาดลำต้นเท่ากับ 41.1 ซม. รองลงมาคือ สายพันธุ์ 14 มีขนาดลำต้นเท่ากับ 32.4 สายพันธุ์ 13 มีขนาดลำต้นเท่ากับ 29.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

4. สีของลำต้น พันธุ์ 13 มีลำต้นสีม่วงแดง พันธุ์ 14 มีสีม่วงแดง และพันธุ์ 15 มีลำต้นสีม่วง

ตารางที่ 1 จำนวนใบของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต หลังปลูก 1,2,3,4,5,6 และ 7 เดือน (จำนวนใบเฉลี่ยจาก 10 ต้น)

สายพันธุ์	จำนวนใบ หลังจากปลูก (เดือน)						
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
13	2.7	5.7	8.8	8.7	7.8	8.7	8.3
14	3.1	6.6	8.9	7.5	8.8	7.8	7.9
15	2.6	5.9	8.8	6.9	7.9	8.6	10

ตารางที่ 2 ความสูงของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต หลังปลูก 1,2,3,4,5,6 และ 7 เดือน (จำนวนความสูงเฉลี่ยจาก 10 ต้น)

สายพันธุ์	ความสูง (เซนติเมตร)						
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
13	33.1	35.8	53.1	74.3	91.6	119	155.4
14	30.3	34.4	68.6	78.7	104.9	125.5	155.1
15	31.7	32.4	56.5	76.9	103.4	123.8	163.1

ตารางที่ 3 ขนาดรอบต้นของกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต หลังปลูก 1,2,3,4,5,6 และ 7 เดือน (จำนวนรอบต้นเฉลี่ยจาก 10 ต้น)

สายพันธุ์	รอบต้น (เซนติเมตร)						
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
13	15.3	17.7	21	22.7	28.1	29	29.7
14	15.3	17.8	24.6	23.9	30.4	29	32.4
15	14.1	17.3	23.8	24.2	28.6	30	41.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษาลักษณะการเจริญเติบโตและการปรับตัวของสายพันธุ์กล้วยเล็บมือนาง 3 สายพันธุ์ของจังหวัดภูเก็ตที่ผ่านการคัดเลือกขั้นต้นจากข้อมูลและจากการสังเกตปรากฏว่ากล้วยเล็บมือนางทั้งสามสายพันธุ์ มีการเจริญเติบโตในเกณฑ์ดี การเจริญเติบโตของแต่ละสายพันธุ์จะเป็นไปค่อนข้างช้าในระยะแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพดินปลูก ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีธาตุอาหารไม่เพียงพอ หรืออาจจะเนื่องจากในระยะแรกของการปลูก หน่อกล้วยยังไม่สามารถตั้งตัวได้ การตั้งดูครธาตุอาหารเพื่อการเจริญเติบโตจึงยังไม่ดีและมีประสิทธิภาพมากพอ แต่ในระยะหลังจาก 2 เดือนหลังจากปลูก กล้วยทุกสายพันธุ์มีการเจริญเติบโตดี แรกใบมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีขนาดของลำต้นใหญ่ขึ้น มีความสูงของลำต้นมากขึ้น และที่สังเกตได้ก็มีการแตกหน่อค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากระยะเวลาที่ทำการศึกษามีจำกัดเพียง 7 เดือน ซึ่งโดยปกติกล้วยเล็บมือนางจะเริ่มออกปลิดเครือหลังจากปลูกประมาณ 8-9 เดือน (มนตรีและสุรศักดิ์, 2537 ; สถาบันวิจัยพืชสวน, 2538) จึงทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ว่าพันธุ์ใดจะให้ผลผลิตดีและคุณภาพของเครือและการเรียงตัวของผลในเครือดี แต่จากลักษณะการเจริญเติบโตที่ประกอบกับสายพันธุ์ที่ได้ผ่านการคัดเลือกมาแล้วครั้งหนึ่ง จึงเชื่อได้ว่า สายพันธุ์ทั้ง 3 สายพันธุ์ น่าจะสามารถให้ผลผลิตได้สูง

สรุปผลการศึกษา

การศึกษากาเรอริอุเคบิโตและการปรับตัวของกล้วยเล็บมือนาง 3 สายพันธุ์ ของจังหวัดภูเก็ต ที่ผ่านการคัดเลือกขั้นต้นทำการศึกษาที่แปลงทดลองพืชศาสตร์ของวิทยาเขตชุมพรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ระหว่างเดือนเมษายน – ตุลาคม 2542 ผลการศึกษาสามารถจะสรุปได้ ดังนี้

1. สายพันธุ์ทั้ง 3 สายพันธุ์ มีการเจริญเติบโตได้ดีต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาเขตชุมพร
2. จากลักษณะการเจริญเติบโตที่ทำการวัดและจากการสังเกต สายพันธุ์ทั้ง 3 สายพันธุ์ น่าจะเป็นสายพันธุ์ที่สามารถให้ผลผลิตได้สูงและมีแนวโน้มที่จะใช้เป็นพันธุ์แนะนำได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กองการคั้นคว่ำและทดลองกรมกสิกรรม. 2511. กลัวย. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง, กรุงเทพมหานคร. 106 น.
- ทวีเกียรติ ยิ้มสวัสดิ์. 2527. กลัวย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสหประชาพาณิชย์. กรุงเทพมหานคร.
- เบญจมาศ ศิลาชัย. 2534. กลัวย. ภาควิชาพืชสวน. ศูนย์ปฏิบัติการกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน, กรุงเทพมหานคร.
- วิทยา บัวเจริญ, ร่วมจิตร นกเขา, ธีรายุทธ์ 'วิจิตรภาพ, สมถรัตน์ จินตนาสิริบุรุษ, กัญญา แซ่เตียว. 2542. การรวบรวมพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์กลัวยเล็บมือนางเพื่อการบริโภคสดและการอุตสาหกรรมกลัวยอบ. ทุนอุดหนุนงานวิจัย. 30 น.
- สมศักดิ์ วรรณศิริ. 2541. สวนกลัวย. โรงพิมพ์ปราชญ์เจริญบล็อกรพิมพ์, กรุงเทพมหานคร. 94 น.
- อบเชย อิมสบาย. 2541. กลัวยสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพ. สำนักพิมพ์แสงแดด, กรุงเทพมหานคร. 111 น.
- อัญชลิกา กาญจนวงศ์. 2534. กลัวยเศรษฐกิจ. งานหลักสูตรและการสอนวิทยาลัยเกษตรกรรมตาก. สำนักพิมพ์บริษัท ประสิทธิ์ไชน่าจำกัด, กรุงเทพมหานคร. 68 น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพผนวกที่ 1 ภาพแสดงแปลงกล้วยเล็บมือนางสายพันธุ์จากจังหวัดภูเก็ต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้